

„Brže, jače, bolje!” To je slogan globalne kompjuterizacije. Ali jedno od glavnih pitanja za kompjutersku etiku jeste da li ovde ima mesta za komparative – ili je kompjuterizacija učinila svet sasvim drugačijim i mnoge stvari za koje bismo rekli sa su „brže” ili „jače” nemaju sa čim da se upoređuju jer je stvarnost s kojom tu imamo posla jedna sasvim nova stvarnost, i po vrsti i po sadržaju. To što smo mi upućeni da primenjujemo stara pravila na nove prakse, koristeći analogije, možda samo dodatno skriva ovu činjenicu. Nove mogućnosti koje nam se tako otvaraju formiraju jedno skoro divlje prirodno stanje, u kojem se formiraju vrednosti često bez jasnih kriterija i s neodređenim demarkacijama. Opseg mogućih upotreba je neodređeno veliki i skoro da zavisi samo od moći naše imaginacije. Ogromna brzina, laka dostupnost, manipulativnost, praktično neograničene mogućnosti skladištenja otvaraju neviđene mogućnosti za najrazličitije upotrebe ove nove tehnologije koja nam menja svet više nego bilo koja druga tehnologija od pronalaska vatre i točka. Kompjuteri donose mnoge koristi ali i ugrožavaju neke od naših najvažnijih vrednosti, kao što su sigurnost i privatnost.

Promene koje donosi opšta kompjuterizacija sveta često dovode u pitanje stare definicije mnogih pojmova, praksi i institucija. Menja se, na primer, pojam svojine, i s njim povezani pojmovi kupovine i prodaje, prava raspolaganja, krađe, pravde u distribuciji dobara, prava na pristup, itd. Pojam pismenosti radikalno se menja. Mogućnosti za zloupotrebe su enormne, i često sasvim nepredvidive. Proizvodnja i „slanje” destruktivnih softverskih naprava kao što su virusi, suočava nas sa potpuno novim vrstama opravdavanja koje idu do granica ispitivanja ljudskih mogućnosti. Virtuelna realnost pruža nam mogućnosti za postupke koji su ranije bili stvar mašte. Novi oblici zavisnosti koji liče na virtuelnu narkomaniju predstavljaju nove oblike društvenih opasnosti. Polje mogućnosti političkih i ekonomskih manipulacija kardinalno se proširuje, uporedo sa proširenjem mogućnosti u proizvodnji i širenjem slobode i blagostanja. Često odsustvo etabliranih kriterija vrednovanja čini da kompjuterska etika prolazi kroz svoj formativni period i da mi prisustvujemo nastanku jedne nove oblasti primenjene etike koja iz dana u dan postaje sve značajnija.

prof. dr Jovan Babić